

בְּשִׁטָּה

6

גליון חוה"מ סוכות
תשע"ט

פְּשֻטוֹת הַמִּתְחַדְּשִׁים בַּמִּקְרָא, בַּאֲגָדָה וּבַעֲבוּדַת ה'
מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל הַגָּאֹן רַבִּי דָּוִד לֵיבֵל שְׁלִיט"א

שִׁמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה

נִיסוּךְ הַמִּים

נִיסוּךְ הַמִּים הִיא מִצְוָה שֶׁחֲגִיגוֹת רַבָּה נִקְשְׁרָת בָּהּ כִּבְר
מִתְחִילַת הַשְּׂאִיבָה. כִּמְתוּאָר בַּמִּשְׁנָה:

נִיסוּךְ הַמִּים, כִּיצַד? צְלוּחִית שֶׁל
זֶהב מִחִזְקַת שְׁלֹשָׁה לִוְגִים הִיא
מִמְלֵא מִן הַשִּׁילוּחַ, הַגִּיעוּ לְשַׁעַר
הַמִּים תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. עֲלֵה
בִּכְבֹּשׁ וּפְנֵה לְשִׁמְאָלוֹ. שְׁנֵי סָפְלִים
שֶׁל כֶּסֶף הֵיוּ שֵׁם וְכו' (סוּכָה מ"א, א)

הַגַּמ' עֲצָמָה כִּבְר תִּמְהָה עַל כֵּךְ וְשׁוֹאֵלֶת 'מִנָּא הֵנִי מִלִּי'.
אֵת תְּשׁוּבָתָהּ - 'דָּאִמַר קָרָא וְשִׁאֲבַתָּם מִים בְּשִׁשּׁוֹן'
- בִּיאֲרָנוּ כֵּךְ: הַשִּׁשּׁוֹן הוּא הַתְּפִרְצוֹת מִיּוֹחַדַת שֶׁל
שִׁמְחָה שֶׁהִכְרַחֲתִית לְשִׁאֲבָה. מִדּוּעַ? מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂאִיבָה
הִיא מִלֵּאכָה קִשָּׁה, הִיא מִסְמֶלֶת אֵת הָעֵמֶל וְהַקּוּשִׁי
שֶׁמּוֹבְנִים בְּכָל תְּחִילָתָהּ שֶׁל דֶּרֶךְ חֲדָשָׁה. יֵשׁ כֵּאֵן בַּמִּשְׁנָה
שֶׁל נִיסוּךְ הַמִּים שְׁנֵי מִסְרִים. הָרִאשׁוֹן, הָעֲבוּדָה צְרִיכָה
לְהִתְחִיל מִן הַשְּׂאִיבָה. אִי אִפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בַּעֲבוּדַת ה'

תוֹךְ דִּילוּג עַל הַשְּׁלֵבִים הָרִאשׁוֹנִים. אִי אִפְשָׁר לְהִמְלִיט
מִהַקּוּשִׁי הַמּוֹבְנָה הַזֶּה. הַמִּסֵּר הַשֵּׁנִי: בְּשִׁבִּיל לְצִלוּחַ אֵת
הַשְּׂאִיבָה צְרִיךְ שִׁשּׁוֹן, הַתְּרוּמָמוֹת רוּחַ מִתְּפִרְצָת.

כַּעַת נִבְקֵשׁ לְשִׁאוּל שֶׁאֵלֶּה חֲדָשָׁה. מִדּוּעַ דּוּקָא בְּנִיסוּךְ
הַמִּים קִבְּעוּ חִז"ל אֵת דְּבָרֵיהֶם? מִצְוֹת רַבּוֹת יֵשׁ,
וְאִמְרוֹת אֵלּוֹ נִכּוֹנוֹת לְכוּלָן. בַּהֲכָרַח שֶׁהֵם רָאוּ בְּנִיסוּךְ
הַמִּים אֵת הַמִּצְוָה הַמִּתְאִימָה בִּיּוֹתֵר לְבִטָּא בַּהּ עֲקֻרוֹנוֹת
אֵלּוֹ. מִדּוּעַ?

נִבְאָר. בְּכָל הַקְּרִבְנוֹת, הָאָדָם לּוֹקַח אֵת מִמּוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ
וּמִבִּיא אוֹתָם לֵה'. יִיתְכֵּן שְׂזוֹ בַּהֲמָה שֶׁהוּא מִמֶּשׁ
הַשְּׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, יִיתְכֵּן שְׂזוֹ סוּלַת וְשִׁמְן שֶׁעֲשׂוּיִים הֵיוּ
לְשִׁמְשׁ אוֹתוֹ - אוֹתָם הוּא לּוֹקַח מִרְשׁוֹתוֹ שְׁלוֹ, מִקְדִּישׁ
אוֹתָם וְנוֹתֵן אוֹתָם לֵה'.

נִיסוּךְ הַמִּים שׁוֹנֶה מִזֶּה לְגַמְרִי. הַמִּים הַמִּתְנַסְכִּים עַל
גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ אֵינָם שִׁיכִים לְאִישׁ. מִרְאשִׁית הַשְּׂאִיבָה הֵם
מִיּוֹעֲדִים לְנִיסוּךְ. לִכֵּן הִיא נַעֲשִׂית בְּכָלִי קוֹדֵשׁ. הַלְקִיחָה
שֶׁל הַמִּים מִן הַטֶּבַע הִיא עֲצָמָה חֵלֶק מִעֲבוּדַת הַנִּיסוּךְ.
אֵין רִגְעַ שְׁבוּ הֵם שִׁיכִים לְבְנֵי הָאָדָם.

נרחיב מעט. ניקח לצורך הענין אדם העושה חסד עם רכבו. הוא יכול לעשות חסדים ברכבו שלו המשמש אותו לשאר צרכי חיו. יתר עליו, אדם הרוכש מראש רכב רק כדי לעשות אותו חסדים. אך עבודת ה' הקיצונית מכולם היא של אדם המייצר רכב אשר אינו יכול לשמש אלא לעשיית חסד.

מן התהום אל התהום

מה בעצם עושים בניסוך המים? לוקחים מים מהמעייין ושופכים אותו חזרה במקדש. לתוך השיתין – אותם חורים שכרה דוד המלך – המגיעים עד התהום. התהום מלאה מים כמבואר בדברי חז"ל הידועים על סיפור כריית השיתין. נמצא שהוא שואב מים מהמעייין הבוקע מן התהומות ומשיב אותם חזרה אל התהום. אלא שהוא עושה זאת דרך המקדש.

זה התוכן העמוק של הניסוך. לוקחים מהתהום – מקום שלא שייך לאדם – את המציאות הגולמית, ומחזירים אותה לה'. מה נעשה במים האלו? כלום. רק עבודת ה'. מן ההתחלה, מהשאיבה – אין שום שימוש אנושי במים. בלתי לה' לבדו. יש כאן עבודה קיצונית בה אין שום 'אני' שמקריב. לא עושים עבודה ב'קנינו' של האדם, אלא לוקחים את העולם ומשיבים אותו כמות שהוא לה'. כל שאיבתו – נטילתו לשימוש – מוקדשת מלכתחילה לעבודת ה' בלבד.

מים - חיי האדם

ועם איזו מציאות הוא עושה זאת? עם המים. המים מסמלים את החיים. הם אינם החלב או שאר הדברים המשובחים הקרבים על גבי המזבח. המים הם הדבר האלמנטרי ביותר, הבסיס.

אמר הקדוש ברוך הוא: נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי

שנה (ראש השנה טז, א)

גשם הוא תמצית החיים היורדים מן השמים. תבואת כל השנה תלויה בו. אלו החיים הנשפעים מלמעלה.

בניסוחם על המזבח אנו אומרים: את החיים עצמם, אפילו, איננו לוקחים לעצמנו. את כל כולם אנו מקדישים לה'. החיים הם רק היכי תמציי לעבוד את ה'.

המעגליות של הניסוך – מן התהום אל התהום – אומרת שהאדם נותן את החיים כמות שהם. המנסך אינו נותן את החיים במובן הרגיל בו יש 'עצמי' שבין השאר עובד את ה'. הוא נותן אותם בלי לשנות בהם כלום. מתחילתם הם מוקדשים רק לה'.

אפי' הקרבה אין כאן, כיון שאין מי שמקריב. בשום שלב לא נכנסה כאן האנוכיות.

השאיבה ממעייני הישועה

'ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה'. בשביל לשתות ממעייני הישועה – בשביל להגיע לחיבור האמיתי לה', שהיא עיקר ישועתו של האדם – מוכרחים להתחיל בעבודה מהשאיבה. האדם מוכרח לתת את כל כולו, בלי חיסורים. לשם כך דרושה לו העבודה המיוחדת של הששון, התרוממות רוח יחודית שתביא אותו להקרבה עצומה שכזו.

שמחת בית השואבה

כידוע, שמחה יתירה נקשרה במועד חג הסוכות. במקרא מודגש ענין השמחה בחג הסוכות באופן מיוחד, ובחז"ל יש תיאורים מפליגים על שמחת בית השואבה.

דברי הרמב"ם על השמחה ברגל

בדברי הרמב"ם אנו מוצאים התייחסות סותרת לענין השמחה. בהלכות יו"ט כתוב כך:

כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה, שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב הא למדת שהעבודה בשמחה, ואי אפשר לעבוד את השם לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות. (יו"ט ו, כ)

עבודת ה' צריכה להעשות בשמחה. אך אין מדובר בשמחה של שכרות וכדו' אלא שמחה רגילה ופשוטה. כך הרמב"ם לומד את הפסוק 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל'. דהיינו, מרוב כל – אע"פ שהיה לך טוב. כלומר, אע"פ שהיית בשמחה, כיון שלא חסרת דבר, לא עבדת את ה'. בהלכות לולב אומר הרמב"ם:

בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה... מצוה להרבות בשמחה זו, ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע.

(שופר סוכה ולולב ח, יב-יד)

בסיכומה של השמחה הזו אומר הרמב"ם:

הלכה טו

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב, וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושוטה... ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'. (שם טו)

מלשוננו: 'כל המונע עצמו משמחה זו', משמע שזוהי שמחה טבעית הבאה מאליה. מי שאינו שמח הוא 'מונע עצמו' באופן חיובי. מאידך, הרמב"ם מגדיר זאת 'עבודה גדולה', משום שזו באמת הדרגה הגבוהה ביותר, לעבוד את ה' מאהבה ולשמוח בכך, וא"כ קשה מאד מדוע זו שמחה המתפרצת מאליה שמי שאינו חלק ממנה 'מונע עצמו'.

והנה, גם כאן מביא הרמב"ם את הפסוק 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך וכו'". אלא שמהקשר בו הוא מביאו נראה כי הוא דורשו כך: היה עליך לעבוד את ה' בשמחה משום שהעבודה עצמה משמחת. בניגוד להלכות יו"ט שם למד הרמב"ם מהפסוק שהעבודה צריכה להעשות מתוך שמחה טבעית הבאה מאכילה ושתיה.

צריך גם להבין את האזהרה החמורה: 'וכל המגיס דעתו וכו'". מה פתאום שאדם לא ירצה לקחת חלק בשמחה זו דווקא מתוך נימוקים של כבוד? ומדוע 'כל המשפיל עצמו' משובח? מה הנושא?

בענין השמחה

השמחה היא עצם הרגשת הקיום. האדם רוצה לחוש שהוא חי, להרגיש קיים. השמחה - איננה תכונה נוספת בין שאר התכונות שיש לאדם כמו כעס ורחמים וכדו', אלא היא הרצון האנושי הבסיסי ביותר שאפשר להעלות על הדעת. השמחה מקיפה את כל האדם. היא מצבו הכללי השלם. אם האדם שמח - כל עצמיותו שרויה במנוחה.

העצב, ניגודו של השמחה, גם הוא כמובן נעוץ בתחושת הקיום השורשית של האדם. לאמיתו של דבר השמחה והעצב הן אותה הרגשת קיום אשר מתרחבת או מצטמצמת. את תחושת החיים - התחושה הכי ראשונית שמרגיש האדם - הוא רוצה להרחיב כמה שיותר, לחוש כמה שיותר.

אפשר להמחיש זאת דרך דברי רש"י על הפסוק: 'ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל'

ויחד יתרו - וישמח יתרו.

זהו פשוטו. ומדרשו: נעשה בשרו

חדודין חדודין (רש"י שמות יח, ט)

קשה מאד כיצד הפשט והדרש עומדים בהיפוך כל כך קיצוני. אמנם, לאמיתו של דבר שניהם נעים על אותו ציר. הסיפור נגע ביתרו בתחושת הקיום הבסיסית שלו. היא התחדדה. יש רובד בו היא התרחבה, ויש רובד בו התכווצה.

לעיתים, עלול האדם להרחיב את תחושת הקיום שלו דרך העולם החיצוני. לקבל כבוד מאנשים, לשלוט באחרים, להשיג הישגים, לרדוף הנאות - כל אלו עשויים לתת אשליה של קיום איתן יותר. אך האמת ידועה, הרגשת הקיום החזקה ביותר היא זו הבאה מבפנים. כשאדם חש שלמות עם עצמו, עם מעשיו, עם ערכיו, זו השמחה האמיתית.

כשאדם שמח, הוא אוהב אנשים. כל מערכות היחסים שלו משתפרות. משום שהוא חדל מעט לעסוק בעצמו. הוא מרגיש שלא חסר לו, וממילא הוא מחפש להרחיב את הקיום שלו על ידי חיבור וקשר עם אנשים נוספים. כך שמחה מביאה אהבה. ובהדהוד חוזר - האהבה מביאה שמחה נוספת, על האהבה שהתממשה.

בשמחת בית השאובה היו 'מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין'. מה הריקוד גורם? כשאדם רוקד ושר הוא נכנס למצב רוח שונה. הוא משתחרר. הוא מתפרק מכל המתחים והמחשבות. כשאדם נכנס עמוק יותר למצב של ריקוד ממושך הוא יכול ממש להפסיק לחוש את הסובב אותו, לאבד קשר עם העולם ולהתרכז בנקודה הפנימית אליה הוא מחובר. אפשר לקרוא למצבים מיוחדים אלו 'התעלות הנפש', 'התפשטות הגשמיות'.

הגמרא בברכות אומרת:

אמר רבי יהודה: כך היה מנהגו של רבי עקיבא, כשהיה מתפלל עם הצבור - היה מקצר ועולה, מפני טורח צבור, וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו - אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת, וכל כך למה - מפני כריעות והשתחויות.

לפי התיאור נראה כי מציאתו בזוית אחרת היא פתאומית. לא צפויה. זהו מצב של ניתוק מהסביבה וריכוז מוחלט של כל כוחות הנפש בתפילה. במצב זה הגוף אינו נשלט, הוא כולו כורע ומשתחוה.

כיצד תתכן עבודת ה' 'לשמה'

לכאורה אי אפשר להגיע ל'לשמה' גמור. תמיד 'אני' קיים. 'אני' עובד. 'אני' רוצה להיות צדיק. 'אפילו: 'אני' רוצה להתדבק' זה עדיין 'אני'. כיצד בכלל ייתכן שאדם יגיע לעשיית המצווה באהבה גמורה?

נראה כי שמחת בית השואבה הייתה מיועדת להגעה לדרגה נשגבה שכזו. פעם אחת בשנה, מתוך ריקוד אינסופי, שוב ושוב, היו מגיעים לרוח הקודש. היו עוברים למצב תודעתי אחר, ריכוז חושים מוחלט, מתוכו היו מצליחים להגיע להתפשטות הגשמיות ולאהבת ה'.

אך רק 'גדולי חכמי ישראל' היו רשאים לרקוד כך. כי אמנם כל אדם יכול להגיע למצב חושי שכזה, אך רק 'גדולי חכמי ישראל' מגיעים מתוך כל לאהבת ה'. אצלם, הריקודים מביאים אותם לשמחה מוחלטת

הסיבה שאדם מונע עצמו היא כמבואר ברמב"ם משום שזה אינו מכובד. זהו לא מצב רגיל שמחה, זה מצב בו הגוף מתמסר לנפש. אך מי שאינו חולק כבוד לעצמו עליו אומר הרמב"ם:

וכל המשפיל עצמו ומקל גופו
במקומות אלו הוא הגדול המכובד
העובד מאהבה

וקיצונית שמביאה אותם לאהבת ה', ואהבת ה' זו מביאה אותם לשמחה נוספת, וכך, בתוך המעגל החוזר ונשנה של הניגונים והריקודים, השמחה והאהבה, הם מגיעים לעבודת ה' לשמה, להתפשטות הגשמיות ולדבקות שלמה.

על שמחה זו אומר הרמב"ם 'כל המונע עצמו'. כי אמנם עבודה גדולה היא, אך כשאדם נכנס לתוך המעגל הזה, הוא נע מאליו. רק אם הוא 'מונע עצמו' הוא מצליח לעצור אותו.

זוהי עבודת ניסוך המים. עבודת ה' שאין בה שום חציצה של אנוכיות. לשם כך נועדה שמחת בית השואבה שאפשרה לאנשי מעלה להגיע להתפשטות הגשמיות ולריכוז מוחלט בעבודה הגדולה של עבודת ה' מאהבה.

השמחה אינה קלה לנו. אנו רגילים להביט סביבנו. מצפים שיהיה לנו את מה שיש לכולם. אנו רגילים אף לייסר את עצמנו, כמה איננו טובים וכו'. אך השמחה היא הדרך היחידה לעבוד בה את ה', היא הדרך היחידה להשראת השכינה.

בסוכות יש הזדמנות לשמחה חריגה, שמחה שבה מוסרים את הגוף ומקריבים את כל כולנו לעבודת ה'.

שיעורו השבועי של הגאון רבי דוד לייבל שליט"א נמסר מדי יום רביעי בשעה 21:00
בבית מדרשו ברח' יהודה הלוי 10 בני-ברק